

חיבור מגנט לדלת מקרר בשבת

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין

יש לעיין האם מותר לחבר מגנט למקרר בשבת או שמא יש בזה משום איסור בונה בשבת, שאלה זו נוגעת גם כאן בבית המדרש שבו יש כיסוי מגנטי לקופת הצדקה, ואם אדם נשען על הכיסוי פעמים שהוא נופל, ויש לעיין האם מותר להחזירו בשבת.

הצמדת מגנט למקרר

ה. ויש לדון בהצמדת מגנט לדלת המקרר האם היא מותרת בשבת או לא. ויש להבחין בזה בין כמה מצבים: [א]. מגנט שמחובר לתקופה קצרה – כגון שיש בו נוסח ברכה אחרונה שמסירים אותו תדיר. [ב]. מגנט המחובר לתקופה ארוכה – כגון שיש עליו זמני הדלקת נרות וכדומה, שאין מסירים אותו משנה לשנה.

והנה לכאורה חיבור המגנט דמי לחיבור תמונה על גבי קיר, ואפילו קילא טפי, שהתמונה נחשבת טפי כחלק מצורת הבית ואילו המגנט הרי הוא כסדינים המצויים שתלויים לנוי שהתיר המג"א והמשנ"ב. ועוד שחיבור המגנט למקרר הוא חיבור קל וכל עיקרו של המגנט לחיבורים שאינם גמורים והרי זה כמי שתולה חפץ על גבי ווא, ולכן מסתבר טפי שאף אם יהיה מונח לזמן מרובה אין בו משום בונה כלל. [וכעין מה שיש לדון גבי מלאכת תופר שמי שרוכס רוכסן או כפתור לזמן מרובה שאין בו משום מלאכת תופר אף שנעשה לימים הרבה, וה"נ כעין זה גבי מלאכת בונה שחיבור ע"י מגנט אין בו משום בניין וסתירה]. ולכן נראה שאף להך שמועה בשם החזו"א בתמונה הכא קיל טפי.

ומכ"ש היכי שהמגנט מונח רק לזמן קצר והוא עומד להינטל או שרגילים להסירו ממקום למקום במקרר שאין בו חשש בונה, וה"ה שאין חשש מלאכת בונה במגנט המונח על גבי ניירות אשר הם חוצצים בין המגנט לקיר [אלא שיש להיזהר מטלטול הניירות אם הם מוקצה].

חשש מוקצה במגנט משום שטרי הדיוטות

ו. ויש להיזהר שפעמים שהמגנט עצמו הוא מוקצה מדין שטרי הדיוטות וכגון שכתובים עליו מספרי טלפון של מוניות ובעלי מלאכה וכדומה.

כיסוי קופת צדקה המחובר על ידי מגנט

ז. והנה בכיסוי קופת צדקה בבית מדרשנו שהכספת הקבועה בקיר מכוסה בכיסוי נוי, שמחובר ע"י מגנט. כיון שהוא מתחבר ומתפרק בצורה תדירה הרי שדינו כמגנט המונח לזמן קצר שאין בו משום בונה לכו"ע.

איסור כיסוי קרקעות

ח. וגם אין לדון בו איסור מדרבנן משום כיסוי קרקעות שמבואר בשו"ע סי' ש"ח ס"י שאסור מדרבנן ליטלם ולהחזירם משום מחזי כבונה, ורק אם יש להם בית אחיזה הרי זה מותר. שאני כיסוי קרקעות שהוא דומה לבניין שמכסה מקום פתוח כחפירה, משא"כ בקופת צדקה זו שהיא סגורה רק שהוא שם עליה כיסוי לנוי שאין זה דומה כלל לכיסוי קרקעות.

כיסוי קופת צדקה האם יש בו משום מוקצה

ט. אלא שיש לדון בזה משום איסור מוקצה והיינו דכיון שכיסוי משמש את הקופה והקופה היא כלי שמלאכתו לאיסור כיון שמונחים בה מעות והרי דינה כארנקי של מעות. ועיין פמ"ג סי' רע"ו שדן שדלת של עששית תחשב ככלי שמלאכתו לאיסור כיון שהיא משמשת את הנר בשתוכה. וא"כ גם כיסוי זה שהוא טפל לקופה הרי הוא ככלי שמלאכתו לאיסור ואין לטלטלו אלא לצורך גופו או מקומו.

בונה בשבת

א. עיין גמ' שבת דף קכ"ב ע"ב ועירובין דף ק"ב ע"ב לגבי בניין במחובר לקרקע בשבת, דבניין כל דהו אף שאין בו תקיעה חייב, ולכן אין לתלות דלת או חלון על ציריהם בשבת, אף שאיכות החיבור היא רפויה. כמו כן אסור לתקוע מסמר בכותל והעושה כן חייב כמבואר בגמ' שבת דף ק"ג ע"א. והמכנה המשותף בכל הני הוא שמטרת האדם היא להוסיף על הבניין ולכן אף שהחיבור נעשה בצורה רפויה מ"מ קיימא לן שרפוי בקרקע חייב משום בונה.

חיבור שאינו בניין

ב. אמנם פעמים שאדם יחבר חפץ לבניין אבל אין מטרתו כלל להוסיף על הבניין אלא רצונו שיהיה מונח על הבניין מבלי שיהיה חלק מצורת הבניין, ופעמים שההכרעה בזה היא באיכות החיבור או בזמן שיהיה מחובר לבניין. ועיין רמ"א סי' שט"ו ס"א שמביא את דברי הב"י הסובר שמותר לתלות וילון כנגד הפתח בשבת, וטעמו דכיון שתליית הוילון אינה בגדר בונה אלא היא מחיצה שהיא אסורה מלתא דאוהל, ומחיצת עראי מותרת בשבת. והחזו"א סי' ג"ב ס"ק י"ג חלק עליהם וסובר שיש בזה איסור וטעמו דכיון שהוילון תלוי בקביעות הרי זה בגדר מוסיף על הבניין ויש בו משום איסור בונה. [ונראה לכאורה שכל דברי הב"י והרמ"א שהתירו נאמר רק בוילון שתלוי בצורה עראית, כגון שמחוברות בו לולאות והוא נותן אותם על גבי ווים, אבל בוילון התלוי על מסילה כמו שמצוי האידנא גם הב"י יורה לאיסור. עכ"פ שמענו מדבריהם שישנם דברים המחוברים לבניין אבל אינם נחשבים חלק ממנו.

תלית תמונה או שעון על קיר

ג. עיין מג"א סי' שט"ו ס"ק ב' שמותר לתלות סדינים המצויים לנוי אף על פי שהם קבועים שם, והובאו דבריו במשנ"ב ס"ק ז'. וכן כותב החזו"א סי' ג"ב ס"ק י"ג שבעושי לתלות ולחסירו או שתלאו רפוי שנוח להסירו וממילא דרכו להסירו אין בו איסור בונה. אלא שלא נתפרש בדבריו מה הדין תמונה התלויה באופן רפוי ונוח להסירה אך אין דרך בני אדם להסירה ממקומה כלל. ובחזו"א סי' מ"ג ס"ק י"ז דן בשעון שעל גבי הכותל שקביעות המקום שלו גמורה, שלא לטלטלו משום מוקצה ולא הזכיר שיש בזה גם איסור בונה. [ויש המוסרים בשמו שהורה שיש בהנחת או הסרת תמונה משום בונה וסותר]. ומהגרי"ש אלישיב שליט"א שמענו בזה שהדבר מותר. ושורש הנידון הוא כנ"ל שאין מטרת האדם לאחד את התמונה אל הקיר אלא מטרתו לתלותה על הקיר שתהיה מונחת עליו אבל לא מחוברת אליו.

הדבקת מודעה על לוח מודעות

ד. בזמן מלחמת יום הכיפורים הוצרכו לגייס חיילים בעיצומו של יום וכיון שכלל החיבור היה בבתי הכנסת יצאה הוראה מאת מפקדי הצבא להדפיס מודעות ולתלות אותם על גבי לוחות המודעות. ושמעתי ששאלו את הגיא"ל שטינמן שליט"ט ואמר שלכאורה אין בזה איסור מן הדין, דאין בזה משום תופר שהרי זה דבר רך על גבי קשה, ואין בזה משום בונה שאין כוונתו לאחד את המודעה עם הלוח ולהיות מוסיף על הבניין אלא רק שתהיה מונחת שם.